

SetraNews

//////////////////// FEBRUARI 2018

TRÄTRENDEN
FORTSÄTTER

KRAFTIG TILLVÄXT FÖR
FLERBOSTADSHUS I TRÄ

NYA INVESTERINGAR ÖKAR
SETRAS KONKURRENSKRAFT

*Har du
koll på håll-
fastheten?*

SETRA TRÄSKOLA

Nederländerna tar höjd för trä

Hållbarhet och effektiva processer talar för ökat träbyggande

TRE OM TRÄ: *Vad driver en privat skogsägare?*

»ÄNTLIGEN
TAR DET FART I
MARKNADEN
FÖR FLER-
BOSTADSHUS
I TRÄ«

Nu bygger vi framtiden

VI SER DET ÖVERALLT. Intresset för att bygga i trä lyfts fram av politiker, arkitekter, kommuner, forskare och inte minst – av byggbranschen själv. Äntligen tar det fart i marknaden för flerbostadshus i trä och vårt klimatsmarta material får visa upp sin fulla potential. Vi kan kalla det trärevolutionen och den pågår inte bara i Sverige utan runt hela världen. Ett exempel är Nederländerna, som vi besöker i det här numret. Där ser hyvleriet Heuvelman Hout hur intresset för industriellt träbyggande ökar markant, pådrivet av en allt mer miljömedveten publik.

DE SENASTE MÅNADERNA har Setra tagit flera strategiska beslut som gör oss väl rustade att möta den här tillväxten och våra kunders behov, både i Sverige och på exportmarknaderna. Läs mer om satsningarna och vår strategi för hur vi ska vara med och bygga framtiden på sidan 11.

DET ÄR ETT STARKT SETRA som går in i 2018. Vi har tillverkat lika mycket träprodukter under 2017 som året innan, trots att vi sålt ett sågverk. Under hösten har vi ökat produktionstakten i Malå med 20 procent, vilket gör att vi också kan öka försäljningen på flera viktiga marknader. Nu ser vi fram emot ett nytt år där trä får fortsätta ta ännu mer plats.

Trevlig läsning!

Hannele Arvonen
Vd

Stort intresse för olja från skogen

Setras planer på att tillverka bioolja från sågspån har väckt stort intresse. Bland annat från Miljöpartiet, som hoppas att det ska bana väg för fler liknande projekt. Oljan kan användas till biodrivmedel och hjälpa till i omställningen till en fossilfri transportsektor.

– Ska vi klara målet om noll nettoutsläpp av växthusgaser i Sverige 2045 behöver vi utveckla de här nya drivmedlen, säger partiets energipolitiska talesperson Lise Nordin.

Setras anläggning för bioolja är tänkt att ligga vid Kastets sågverk i Gävle. Under hösten och vintern har projektet fortsatt framåt med miljö-tillståndsansökan och lyckade test-

körningar hos potentiella leverantörer av tekniken. Spån från sågen har testats i stor skala och oljans egenskaper analyserats. Följ projektet på www.setragroup.com

...bioenergi är det som får Sverige att rulla. Enligt Svebio står biobränslen för 36,6 procent av energianvändningen i landet – och är därmed den enskilt största energikällan.

...flis, spån och bark från Setras sågverk och hyvlerier används för att producera värme till vår egen

produktion och säljs vidare till värmeverk och pelletstillverkare där det blir till förnybar energi.

...biprodukter från skogsindustrin är det vanligaste biobränslet i Sverige.

...Setra levererar 1 800 gigawatt-timmar bioenergi per år. Det är lika mycket som energiförbrukningen i 200 000 lägenheter.

SETRANEWS är Setras kundtidning. Den ges ut på svenska och engelska till kunder, medarbetare och andra intressenter i Sverige och utomlands. Tidningens syfte är att sprida information om företaget och låta läsarna ta del av senaste nytt.

UPPLAGA: 5 200 ex.

ADRESS: Setra Group, Box 3027, 169 03 Solna

TEL: 08-705 03 00

E-POST: setranews@setragroup.com

REDAKTÖR: Linn Treijs

ANSVARIG UTGIVARE: Lovisa Krebs

TEXT: Katarina Brandt, Sofia Höglund, Anna Matzinger, Linn Treijs

FORMGIVNING: Blackboard Publishing.

TRYCK: Åtta 45

OMSLAGSBILD: Gerben Dijkman, inköpsansvarig på hyvleriet Heuvelman Hout i Nederländerna tillsammans med Roland Persson, säljare på Setra. Foto: Magnus Laupa.

PRENUMERATION: Vill du få ett eget nummer av SetraNews eller avregistrera dig som prenumerant? Har du önskemål om vad du vill läsa eller åsikter om innehållet? Gå in på www.setragroup.com/setranews för att komma i kontakt med oss.

NYTT OM NAMN

Hedersuppdrag

HANNELE ARVONEN, Setras vd, har valts in i Kungliga Ingenjörsvetenskapsakademiens (IVA) avdelning för skogsnäringsens teknik. IVA är en fristående akademi med runt 1 300 svenska och utländska ledamöter som ska främja tekniska och ekonomiska vetenskaper och näringslivets utveckling. Den som blir invald anses ha gjort framstående insatser inom området för akademiens verksamhet.

Platschef

ADRIAN ERIKSSON är ny platschef på Setra Skinnskatteberg. Adrian kommer närmast från en roll som platschef för Martinsons sågverk i Hällnäs och har lång erfarenhet från ledande befattningar inom industri. Både från andra träindustrier som Martinsons och SCA, men även från NCC och Volvo.

Platschef

JAN-ERIK JOHANSSON-VIK är platschef i Heby sedan november. Jan-Erik har arbetat med förbättringsarbete och ledarskap, först inom stålindustrin och senare som konsult i en rad olika branscher. Han har bland annat jobbat med att öka produktiviteten på Setras olika enheter samt haft uppdrag åt Karl Hedin, Norrskog och Holmen, med flera.

Skissernas Museum i Lund

Fina priser till träbyggnader

Framgångsrika projekt var en stor del av Arkitekturgalan 2017 i november förra året. Här fick trä stå i rampljuset inte minst eftersom flera träbyggnader kammade hem fina priser. Kasper Salin-priset gick till Skissernas Museum i Lund med en insida av trä, se bilden ovan.

Priset till bästa bostadsprojekt gick till vård- och omsorgsboendet Trädgårdarna i Örebro som domineras av ljus trä. Även det prestigefyllda Erskin Award gick till en träbyggnad i form av ett socialt centrum i ett flyktingläger i den tyska staden i Mannheim.

»Det finns något som är så fantastiskt med trä. Alla människor vet hur man tar en Black & Decker, trycker in den i väggen eller golvet och så uppstår ett hål. Du kan också trycka in en träplugg och så har du lagat hålet. Det är den där omedelbarheten i trä som jag älskar«

Arkitekten Gert Wingårdh berättar om sin kärlek till trä i Svenskt Träs digitala kalender för att fira att Träpriset fyller 50 år. Se klippt, fler intervjuer med kända träprofiler och en tillbakablick över de häftigaste träbyggena i Sverige på www.svenskttra.se.

Foto: Jacob Karström

Ny app förenklar träbyggande

Appen Trärådhuset beskrivs av Svenskt Trä som ett interaktivt hus där både hantverkare och skickliga gör-det-självare kan få råd kring sitt byggprojekt och hjälp med allt från konstruktioner och dimensioner till materialval och design.

Under hösten 2017 fick Trärådhuset nya funktioner för bygglov, trädgårdsbygge, dimensioner och kvalitet. Appen, som är anpassad för smartphones och surfplattor, är enkel för byggare att använda ute på byggarbetsplatsen.

GODA UTSIKTER FÖR 2018

Bild: LEVER Architecture

Nu tar bostadsbyggandet fart på jättemarknaden USA, där även trä bryter ny mark. Bostadshuset Framework i Portland ska bli landets högsta skyskrapa i trä.

Konsumtionen av trävaror ökar nästa år, enligt prognoserna. Tillsammans med en mer blygsam ökning av produktionen samt en bättre balans mellan utbud och efterfrågan gör det att utsikterna för träindustrin ser riktigt positiva ut.

OM VI BÖRJAR MED EN global överblick så ser vi en ökande trend för den generella konsumtionen av trävaror. Givetvis med variationer från marknad till marknad, men i de allra flesta områden ser vi en positiv eller stabil tillväxt utifrån redan goda nivåer.

I Europa ser vi en tillväxt i byggnation på så gott som alla marknader. Totalt sett förväntas konsumtionen öka från 81,6 miljoner m³ 2017 till 82,4 miljoner m³ 2018. På den europeiska marknaden är det stora frågetecknet inför 2018 utgången av Brexit-förhandlingarna. Ingen vet ännu hur de slutar men det är rimligt att tro att framförallt senare delen av 2018 kan präglas av en större osäkerhet.

Osäkert i Mellanöstern

I Asien är prognosen för 2018 en stabil konsumtion i Japan och en kraftig tillväxt i Kina. Importen av sågad barträvaror har ökat mycket starkt i Kina sedan 2012 och 2017 var det huvudsakligen Ryssland som fick ta del av den fortsatt starka ökningen. Vi bedömer att framförallt de nya tillväxtzonerna i Kinas inland ger goda chanser för en fortsatt ökad import.

I Mellanöstern och Nordafrika är konsumtionen fortsatt stabil, men med en betydligt större variation mellan länderna. Den politiska turbulensen är mycket stor med flera pågående krig i regionen. Vi bedömer ändå att importen kommer att öka något

under 2018, främst på grund av att Algeriet häver det förbud mot trävaruimport som infördes i april 2017, i kombination med låga ryska volymer till området.

USA högentressant

En av de marknader vi bedömer vara mest intressanta under nästa år är USA. Vad det gäller bostadsbyggande ligger de fortfarande på en nivå långt under sitt egentliga demografiska behov, men vi ser starka indikationer på att man börjar närma sig de siffror man hade innan finanskrisen 2008. Blir ökningen av den storlek som prognosticeras kommer Kanada, som är det största exportlandet, att få svårt att räcka till. Det öppnar upp för andra exportländer och vi ser stora möjligheter till en god tillväxt på den amerikanska marknaden.

I relation till konsumtion måste givetvis också prognoserna för världens produktion ställas. Trenden pekar mot en ökad total produktion med 2,2 procent, där USA står för nästan hela ökningen. Balansen mellan efterfrågan och utbud är dock bättre än vid motsvarande tidpunkt förra året, inte minst om man tar hänsyn till ingående lager som ligger på en väsentligt lägre nivå än 2017. Sammantaget har vi alltså en mer positiv bild för 2018 än vi hade för 2017, vilket självklart är glädjande.

UTBLICK MED OLLE BERG
Olle Berg är marknadsdirektör på Setra. Har du missat hans analyser i tidigare nummer? Gå in på www.setragroup.com/setranews och läs mer.

Framtida trähuskvarter
i Sundbyberg.

Trä- revolutionen är här

Trenden för byggande av flerbostadshus i trä har varit stark i många år. Men 2017 verkar ha blivit det riktiga genombrottsåret – och anledningarna är flera. Bland de viktigaste finns en engagerade politiker, stark utveckling i industrin och, såklart, klimatfrågans ständigt växande betydelse.

TEXT: ANNA MATZINGER

1888 i SUNDSVALL och Umeå.
1913 i Piteå och 1920 i Strömstad.
Efter de många storbränderna i svenska städer rådde länge förbud mot att bygga flerbostadshus i trä. Men lagen avskaffades 1994 och med dagens moderna byggmetoder är trähus lika säkra som till exempel hus i betong.

Idag byggs årligen ungefär 3 500 bostäder i flerbostadshus med trästomme. Det kan tyckas vara få i jämförelse med de övriga cirka 30 000 i andra material – men är ändå en stark utveckling, tycker Susanne Rudenstam, chef för branschorganisationen Sveriges Träbyggnadskansli.

– Det är en stor andel om man ser att vi tagit den på så pass kort tid. Man ska komma ihåg att industriellt träbyggande också handlar om att få fast industri på plats och det tar sin tid, säger Susanne Rudenstam.

De senaste årens allt kraftigare tillväxt i flerbostadshus av trä har många orsaker. Av de yttre är den stadigt växande klimatfrågan utan tvekan den största.

– De senaste århundradena har flerbostadshusbyggandet dominerats av material som stål och betong. Men betongindustrin bidrar med ungefär 10 procent av världens totala koldioxidutsläpp. Det är mer än flyget och det har man nu börjat uppmärksamma. I Sverige gav till exempel IVA (Ingenjörsvetenskapsakademien) tillsammans med Sveriges Byggindustrier 2014 ut en rapport som var viktig för att svänga uppmärksamheten mot träbyggandets fördelar, säger Susanne Rudenstam.

Träbyggande i regeringsförklaringen

Trenden för byggnation av flerbostadshus i trä har alltså varit tydligt uppåtgående under flera år, men 2017 kan ses som ett riktigt genombrottsår. Inte minst när det gäller riktlinjer från regering och andra styrande organ.

– Det kanske tyngsta inlägget i debat-

Foto: Vince Reichardt

Susanne Rudenstam ser 2017 som ett genombrottsår för byggande av flerbostadshus i trä.

»Vi ser många fördelar med att använda trä. Det är en förnyelsebar resurs och det släpper ut mindre växthusgaser än andra byggmaterial«

ten kom i regeringsförklaringen i september, när Stefan Löfven sa att "fler bostäder ska byggas i trä. Det minskar klimatpåverkan och jobb skapas i hela landet." Att något får utrymme i regeringsförklaringen ger en mycket stark signal, säger Susanne Rudenstam.

Att regeringen har en tydlig riktning mot ett större byggande i trä syntes också i budgetpropositionen som kom två dagar senare. I den kunde man bland annat läsa att "industriellt träbyggande ska utvecklas och cirkulär och biobaserad ekonomi ska främjas". Träbyggandet fanns också med

som en av fyra programpunkter när Sverige presenterade sitt ordförandeskap för Nordiska Ministerrådet under 2018.

– Sammantaget ger detta mycket tunga indikationer på hur regeringen vill att träbyggandet utvecklas. De ser, precis som så många andra, en industri som kan bidra till minskad klimatpåverkan, ett mer effektivt byggande och att det skapas jobb i hela landet, säger Susanne Rudenstam.

Sundbyberg bygger nytt centrum i trä
Men det ökade träbyggandet är inte bara en riksangelägenhet. Trenden är både

Foto: Svenskt Trä

Området Limnologen i Växjö var när byggnationen slutfördes 2009 Sveriges högsta nybyggda bostadshus med bärande trästomme.

Bild: Arkitema

Folkhem Trä har tillsammans med Arkitema Architects skapat det trähuskvarter som ska utgöra Ör Centrum i Sundbyberg.

större och mindre än så – den är både global och lokal.

– Vi ser samma ökning över hela världen. Främst i träproducerande länder som Österrike, Tyskland och Ryssland, men också länder utan egen skog, som Storbritannien, visar stort intresse. Och när klimatminister Karolina Skog och Stefan Löfven var i Kina i oktober skrevs ett ”memorandum of understanding” om en större ökad export av svenskt trä och kunskap om träbyggande, säger Susanne Rudenstam.

Lokalt syns tendensen till ökat träbyggande både i större och mindre svenska orter. I Stockholms stads budget för 2018–2020 som lades i oktober 2017 fanns till exempel ett mål att 2018 ge 300 markanvisningar för trähus. År 2020 är målet att de anvisningarna ska vara 500 stycken. Och i Sundbyberg startar 2019 byggandet av nya Ör Centrum, med ungefär 210 bostäder och lokaler för service, helt i trä.

– Vi hade inga krav på att byggnaderna skulle vara i trä utan utlyste en allmän tävling där det vinnande förslaget valdes helt utifrån det kvalitetsprogram som låg till grund för tävlingen. Det fanns tydliga krav på hållbarhet inom sociala, ekonomiska och miljömässiga aspekter, säger Mattias Häggblom, planarkitekt på Sundbybergs Stad.

I Sundbyberg finns redan ett antal flerbostadshus i trä, bland annat de åtta våningar höga husen vid Strandparken. Också de är byggda av företaget Folkhem, som stod bakom det vinnande förslaget för Ör Centrum.

– Vi ser många fördelar med att använda trä. Det är en förnyelsebar resurs

och det släpper ut mindre växthusgaser än andra byggnadsmaterial. Det finns också sociala värden som bidrar till ett ökat värde. Bland annat har hyresgäster i trähusen vid Strandparken sagt att de upplever att ljudet är mer dämpat. Att bygga i trä är ju dessutom vackert och tilltalar många människor, säger Mattias Häggblom.

Bestående trend

Många yttre faktorer pekar alltså på att byggnationen av flerbostadshus i trä kommer att fortsätta öka – rejält. Också inom industrin har många viktiga steg tagits det senaste året för att kunna nå en större produktion.

– Vi har flera fabriker som står färdiga i år eller nästa år och som kommer att innebära en rejäl ökning av produktionen. Lindbäcks kommer att kunna producera 3 000 bostäder årligen i sin nyligen färdigställda fabrik, och Götenehus och Derome är också på gång med nya anläggningar, säger Susanne Rudenstam.

Det talas ju nu om att nybyggnationen i Sverige kommer att minska. Hur kommer det att slå mot den här trenden?

– Trä är ett konkurrenskraftigt material och fördelarna med mindre klimatpåverkan och potentialen att skapa jobb i hela landet kommer att väga tungt när kommuner och byggföretag tvingas bli mer selektiva i sin nybyggnation. Behovet av bostäder i premiumsegmentet kommer sannolikt att minska men efterfrågan på det som brukar kallas ”affordable housing” kommer att växa. Och det är en efterfrågan som träindustrin är mycket lämpad att tillgodose, säger Susanne Rudenstam.

Marknaden växer för limträ

Som bärande element i stora byggnader används ofta limträ, där lameller av trä staplas och limmas mot varandra. I Sverige har försäljningen slagit rekord på rekord de senaste åren – och så även 2017.

Intresset ökar också för Setras limträ, som tillverkas i Långshyttan och har de kortaste leveranstiderna i Sverige.

Tobias Österberg, konstruktör på Setra – vilka är de stora fördelarna med limträ?

– För limträ väljer man ut de bästa delarna när man limmar ihop och det ger en helt annan klassning. Limtekniken ökar också bärkraftigheten. Sedan har vi de vanliga fördelarna med trä, som att det är klimatvänligt att utvinna och möjligt att återvinna. Det är ju naturens eget material.

Vilka byggelement används limträ främst till?

– Alla de bärande elementen, som takstolar, pelare och bärlinor.

Hur kan du som konstruktör hjälpa Setras kunder?

– Min uppgift är bland annat att hjälpa kunderna med dimensioneringen, det vill säga att se till att de hittar rätt dimension på balkarna till sitt bygge. Kunden kan många gånger ha en ritning som visar hur man vill att byggnaden ska se ut, men behöver hjälp med att räkna ut vilka dimensioner som behövs för att bygget ska bli stabilt.

Du har jobbat som konstruktör i fem år. Har du märkt av någon ökad efterfrågan på att bygga i trä?

– Definitivt! Det har säkert varit en ökning med tio, femton procent per år. Och det gäller alla typer av byggnader.

Intresset för att bygga i trä ökar kraftigt
menar Gerben Dijkman, inköpsansvarig
på hyvleriet Heuvelman Hout. Här tillsam-
mans med Setras säljare Roland Persson.

Nederländerna tar höjd för ökat träbyggande

Efter några tuffa år i finanskrisens bakvatten har byggandet i Nederländerna återigen tagit fart. Städerna i det redan så tätbefolkade landet växer och lyftkranarna har blivit en naturlig del av stadssiluetten. Samtidigt ökar även intresset för att bygga i trä. Inte minst eftersom miljö och hållbarhet har fått ett allt större fokus liksom möjligheterna att effektivisera byggprocessen.

TEXT: KATARINA BRANDT FOTO: MAGNUS LAUPA

SOLEN HÄNGER BLEKVIT över slätterna och långt i fjärran flyter himmel och jord samman i ett töcken. Snö tillhör ovanligheterna i det kustliga lågland som kännetecknar Nederländernas geografi. Därför är allting lite upp och ner denna dag när Kung Bore valt att linda in landet i ett drygt två decimeter tjockt snötäcke.

– Så här mycket snö har vi inte fått på många år, säger Gerben Dijksman när vi sent omsider anländer till hyvleriet Heuvelman Hout i den lilla staden i Ouderkerk a/d IJssel.

Stark efterfrågan på byggkomponenter

Gerben är inköpschef på Heuvelman Hout som är en av Setras största kunder i Nederländerna. Hyvleriet köper sågade trävaror från Setras tre gransågverk i Hasselfors, Heby och Färila. I snitt blir det ett lastbilslass per dag som når hyvleriet via den smala väg som slingrar sig parallellt med floden Hollandse IJssel.

– I spåren av finanskrisen 2008 backade Nederländernas ekonomi ordentligt vilket också drabbade byggindustrin. Nu skjuter byggandet i höjden igen och efterfrågan på byggkomponenter har ökat under de senaste åren, berättar Roland Persson som är säljare på Setra med ansvar för Benelux.

Nederländernas ekonomi är till stor grad baserad på import av råmaterial som förädlas till färdiga produkter som sedan säljs vidare. Och just förädling är Heuvelman Houts paradgren, oavsett om

det handlar om att hyvla, impregnera, kapa, måla, fingerskarva eller kundanpassa på något annat sätt. Hyvleriet erbjuder skräddarsydda lösningar för varje kund och har positionerat sig på marknaden med sin effektiva, orderstyrda produktion.

Leverantörerna handplockas till varje produkt

Heuvelman Hout har främst inriktat sig på att sälja produkter som håller en hög kvalitet. Det säkerställs genom att de själva hyvlar och förädlar sina trävaror. Leverantörerna kommer i huvudsak från Sverige, Finland, Tyskland och Ryssland →

»Utvecklingen går mot att mindre arbete utförs på byggsplatsen och mer i fabrik«

Heuvelman Hout kännetecknas av en effektiv och orderstyrd produktion.

»Lättare konstruktioner, mer flexibla lösningar och snabbare byggprocesser tack vare högre prefabriceringsgrad talar för ett ökat träbyggande«

HEUVELMAN HOUT

Grundades: 1876 **Antal medarbetare:** 135

Ägare: Sedan hösten 2015 är Heuvelman Hout ett självständigt dotterbolag till det börsnoterade företaget Timber and Building Supplies Holland N.V. (TABS). Det är sammanlagt elva företag som levererar virke och byggmaterial för nybyggnation, renovering och underhåll.

Omsättning: 60 miljoner euro

Kunder: Industri- och prefabkunder i Nederländerna och Belgien, bygghandeln och tillverkare av trädgårdsbodar och förråd.

I snitt ett lastbilslass per dag anländer till Heuvelman Hout från Setra.

→ och handplockas utifrån hur väl de kan leverera råvara som går i linje med hyvleriets produktion. Efter bearbetning i hyvleriet säljs varorna som färdiga byggsatser till bland annat industri- och prefabkunder, fönster- trapp- och takstols-tillverkare och tillverkare av trädgårdsbodar och förråd.

– Utvecklingen går mot att mindre arbete utförs på byggplatsen och mer i fabrik. Det har bidragit till att vi under de senaste åren haft en bra utveckling av vår affär mot industri- och prefabkunder som tillverkar färdiga byggkomponenter. Det är ett kundsegment som fått upp ögonen för trä i allmänhet och våra tjänster i synnerhet.

För att klara efterfrågan har företaget byggt ut anläggningen och investerat i en avancerad maskinpark med helautomatiserad utrustning, berättar Gerben.

Kunderna kräver certifierat trä

I Nederländerna är betong och tegel fortfarande de dominerande byggnadsmaterialen och i varje hus som byggs ingår endast cirka 2–4 kubikmeter trä. Om framtiden blir som Gerben Dijksman förutspår kommer den siffran att öka.

– Lättare konstruktioner, mer flexibla lösningar och snabbare byggprocesser tack vare högre prefabriceringsgrad talar för ett ökat träbyggande liksom det faktum att miljö och hållbarhet får ett allt större fokus. Våra kunder kräver ett hållbart skogsbruk och en hållbar virkes-

handel och vill veta var produkterna de köper kommer ifrån. Därför är certifiering enligt FSC eller PEFC ett krav vi ställer på alla våra leverantörer.

Trots att Nederländerna är ett förhållandevis litet land har man sedan länge varit en betydande kund för svensk sågverksindustri. Sveriges export av trävaror låg på 501 000 kubikmeter under första halvåret 2017, vilket är en ökning

med 5 procent sedan samma period förra året.

– Det roligaste med att göra affärer med Heuvelman Hout och våra andra kunder i Nederländerna är att de generellt sett är väldigt kunniga. Många har varit på praktik i Sverige och spenderat några månader på ett sågverk. De vet vad de vill ha och vilka krav de kan ställa, avslutar Roland Persson.

Trä tar plats i Amsterdam

Bild: Team V Architecture

Ett exempel på den växande trätrenden i Nederländerna är HAUT, ett 21 våningar högt bostadshus i vid floden Amstel i Amsterdam. Den spektakulära byggnaden är ritad av Team V Architects och med sina 73 meter blir det landets högsta bostadshus i trä.

SETRA INVESTERAR FÖR FRAMTIDEN

Setra satsar på att öka andelen förädlade produkter för att möta den växande efterfrågan på den globala konstruktionsmarknaden.

SETRA SATSAR och investerar i ett nytt justerverk med integrerad hyvel i Hasselfors. Satsningen är den enskilt största i företagets historia och väntas ge stora effektivitetsförbättringar samt en större flexibilitet och service till såväl befintliga som nya kunder.

– Vi ser att tillväxten hos våra marknader finns i träbyggandet. Investeringen ger oss möjlighet att utöka vårt erbjudande av byggprodukter både i Sverige och globalt, säger Setras vd Hannele Arvonen.

Dessutom investerar Setra i en komponentfabrik riktad mot den skandinaviska fönster- och dörrindustrin. Anläggningen ska ligga i Långshyttan, där Setra också har sin limträstillverkning.

– Det är ett led i vår strategi om att öka förädlingsgraden genom att bygga effektiva industriellt anpassade anläggningar riktade mot växande segment där trä har en stark position, förklarar Hannele.

Ökad konkurrenskraft med ett bredare sortiment

När det nya justerverkshyvetiet tas i drift kan Hasselfors presentera ett mycket bredare och mer förädlat sortiment än tidigare. I dag levereras produkterna från sågverket till Setras hyvetri i Skutskär samt till kunder i Sverige, Storbritannien, Tyskland, Frankrike och Japan.

– Poängen är att öka vår konkurrenskraft och vässa vårt erbjudande till kunder både i Sverige, Europa och inte minst på marknader utanför Europa, säger Setras marknadsdirektör Olle Berg. I dag vidareförädlar vi produkter från Hasselfors vid andra enheter som till största delen är inriktade på svensk bygghandel.

Råvaran passar perfekt

Marknaden för komponenter till fönster och dörrar visar på fortsatt tillväxt och har plats för ytterligare en stor aktör. Lägg därtill att råvaran från Setras furuverk i Bergslagen är optimal för just den typen av industri.

– Vi har också bra kompetens inom Setra när det gäller komponenter och får en bra synergi rent kunskapsmässigt genom att lokalisera fabriken i Långshyttan, säger Olle Berg. Han är övertygad om att byggandet i världen kommer att öka, och särskilt när det gäller trä.

– Trä är ett material som flyttat fram sina positioner ordentligt. Mycket talar för trä, inte minst att det är en förnybar råvara och ett hållbart byggmaterial som bidrar till minskade koldioxidutsläpp.

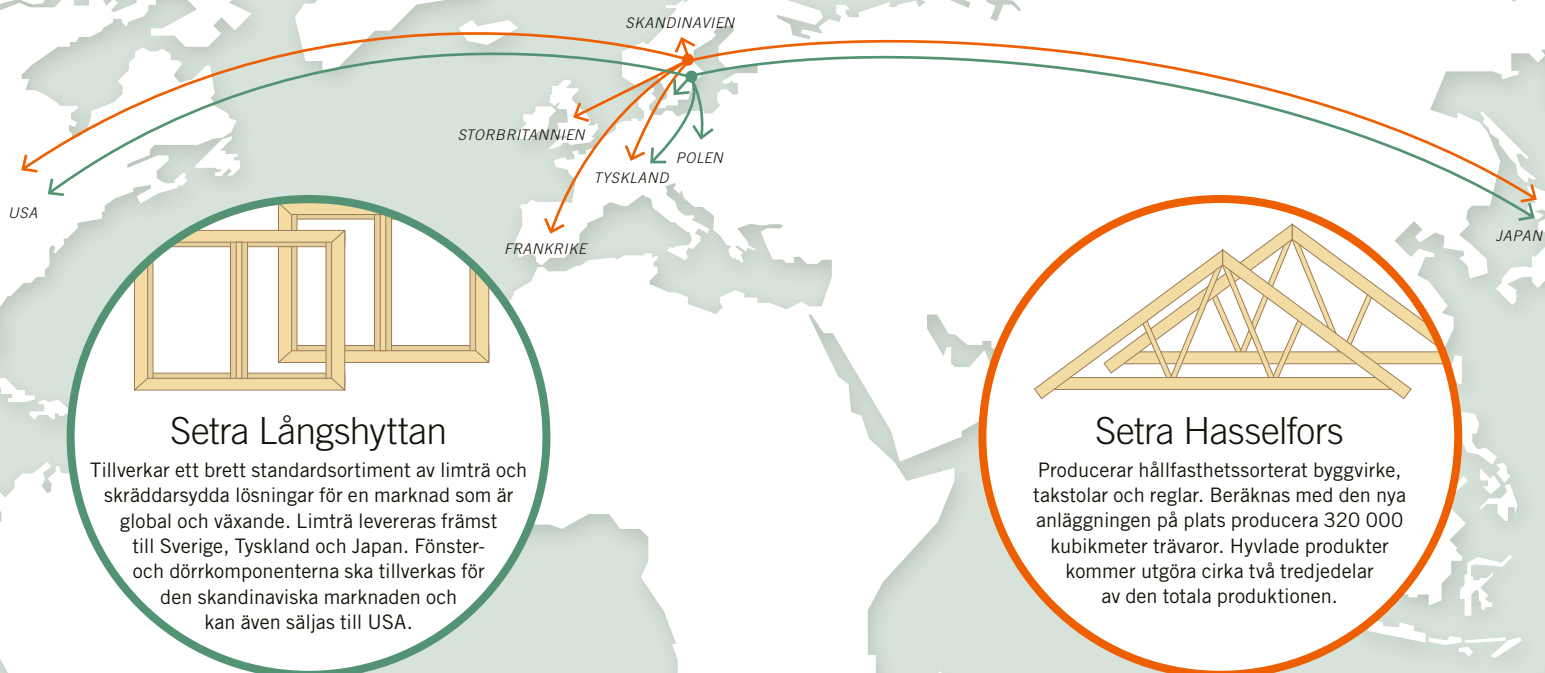
Med sikte på 2025

Genom investeringarna tar Setra nu sikte på ett mål om var företaget ska befinna sig år 2025.

– Då ska vi ha ökat vår förädlingsgrad ytterligare. Vi kommer att vara mer industriella och ha en mer konsoliderad produktportfölj. Setra ska vara närvarande på de marknader som har en bra tillväxt och vara en större aktör inom konstruktionsmarknaden än vad vi är i dag, säger Olle Berg.

Det nya justerverkshyvetiet i Hasselfors planeras vara i full drift om cirka två år. Fabriken i Långshyttan ska komma igång med produktionen redan andra halvåret 2018.

TEXT KATARINA BRANDT

Trä har flyttat in för att stanna

Vissa trender försvinner lika fort som de kom medan andra hänger sig kvar. Så är det med trenden att inreda med trä som fortsätter även under 2018. – Sammantaget tror jag att det mesta är tillåtet när det kommer till trä, konstaterar inredaren och arkitekten Christian Halleröd som utformat årets trendutställning på Stockholm Furniture & Light Fair.

TEXT: KATARINA BRANDT

STOCKHOLM FURNITURE & LIGHT FAIR

är en av världens största mötesplatser för skandinavisk design och börjar den 6 februari. I år gick det prestigefulla uppdraget att utforma mässans trendutställning till den prisbelönta inredaren och arkitekten Christian Halleröds designstudio.

Synen på hur vi inreder med trä är lokalt förankrad

Christian menar att de senaste årens trender inom inredning har handlat om att både blicka bakåt och framåt i tiden. Intresset för det grundläggande, äkta materialen som till exempel trä har ökat och därmed även intresset för hantverket.

– Just nu ser vi många parallella trender. Generellt jobbar man mycket med att få finishen att kännas väldigt matt och naturlig, antingen genom att låta den vara obehandlad, mattlackad eller oljad. Samtidigt märker vi att intresset för det superhögblanka ökar. Furu känns ganska inne igen, men det gör även mer exotiska träslag.

Synen på hur vi inreder med trä är lokalt förankrad och det finns starka föreställningar om vad som är exklusivt och vad som är mer standard i olika länder.

– Trenden i Sverige går mot lite varmare och mer jordnära kulörer och en yta med mer struktur. Men fortfarande är det den vita panelen och det vitoljade golven som vi säljer mest av i volym, säger Annica Olsson som är marknadskoordinator på Setra.

Trä har en given plats även i badrummet där det bidrar till en ombonad atmosfär.

Christian Halleröd, inredare och arkitekt med egen designstudio.

Det senaste året har även viljan att använda hållbara, lokalt producerade massiva innerpaneler och golv vuxit sig allt större. Det är en tydlig trend både hos professionella inredare och arkitekter som hos hemmafifixarna.

Trä ger en stark karaktär åt hela rummet

Bland Setras svenska kunder finns bland annat golvföretaget Kährs som är en av världens äldsta tillverkare av trä- och parkettgolv. Företaget levererar produkter till mer än 70 länder och är marknadsledande i Sverige, Finland, Norge och Ryssland.

Emanuel Lidberg är designchef med ansvar för att utveckla nya produkter. Han menar att vi nu börjar lämna synen på golvet som en enkel bas för övrig inredning och istället i högre grad utnyttjar golvet för att ge rummet en stark karaktär.

– Synen på trä inom inredning varierar så klart över hela världen, men på Kährs märker vi att intresset och användandet även växer på marknader som tidigare inte haft något traditionellt träfokus, säger Emanuel.

På den skandinaviska marknaden dominerar just nu ljusa kulörer, med mycket fokus på vitt och grått. Nästa steg blir att ta in mörkare och fylligare nyanser; dova, rökta, kraftiga, rika toner. Trenden med mönstrade golv och enstavsgolv – tänk plankkänsla – fortsätter också starkt.

Vi trivs med att omge oss med trä

Cecilia Ask Englund är branschutvecklare på Trä- och Möbelföretagen och tror att vi

Oak Nouveau White – trägolv för vardagsrummet från svenska Kährs.

»Trenden i Sverige går mot lite varmare och mer jordnära kulörer och en yta med mer struktur«

kommer att få se ännu mer trä i inredningssammanhang.

– Trä har så många positiva egenskaper som vi vill kunna dra nytta av. I takt med att träbyggandet ökar kommer andelen synligt trä i inredningar också att öka och på platser där vi kanske inte är vana vid att möta det. I entréer och trappuppgångar i flerbostadshus till exempel.

Cecilia Ask Englund, branschutvecklare på Trä- och Möbelföretagen tror på mer trä i inredningen.

Emanuel Lidberg, designchef på Kährs, ser att fler utnyttjar golvet för att ge rummet en stark karaktär.

Grattis IVAR!

Att furu inte går ur tiden är IKEAs hylla IVAR ett bra exempel på. Det var 1968 som den då namnlösa lagerhyllan placerades i möbelutställningen på IKEA Kungens Kurva i Stockholm. Den enkla furuhyllans nya plats bland ek, teak och jakaranda väckte uppmärksamhet hos varuhusledningen, men i vardagsrummen i Sverige gjorde den succé. Genom åren har IVAR förändrats, utvecklats och haft många namn, allt från BOSSE, INGO och UFFE. Men basen av ljus och förnyelsebart furuvirke där även mindre spillbitar tas till vara är sig lik. Idag, 50 år senare, står IVAR stark i en samtid där hållbarhet och flexibilitet är viktiga värden kopplade till hem och inredning.

Setras interiöra sortiment

Setras interiöra sortiment består av trägolv och innerpaneler i kollektionerna Klassisk, Rustik och Design. Utöver en rad olika profiler, färger och ytstrukturer finns både trägolv och paneler även i obehandlat utförande som ger möjlighet att själv välja vilket uttryck och känsla rummet ska förmedla.

Bild: Justin Garvanovic

Hållfasthet på hög nivå! Europas snabbaste berg- och dalbana i trä heter Wildfire och finns vid Kolmårdens djurpark i Sverige.

TRÄSKOLAN

Håll koll

Trä används allt oftare i avancerade konstruktioner, som broar, höga hus, flygledartorn, vindkraftverk och berg- och dalbanor. Men hur starkt är trä egentligen? Vad påverkar bärförmågan? Och vilket virke ska man välja?

TEXT: SOFIA HÖGLUND

– **DET FINNS EGENTLIGEN** inga hinder för vad trä kan användas till. Det handlar bara om att välja virke efter beräkningarna om vad konstruktionen ska tåla, förklarar Karl Pontus Larsson, platschef på Setras sågverk i Nyby utanför Uppsala, som tillverkar hållfasthets sorterat virke.

Resonansen avgör

Flera olika tekniker kan användas för att hållfasthets sortering. Den tidigare visuella bedömningen kombineras idag ofta med maskinell sortering.

– Här på Nyby använder vi en utrustning som heter Dynagrade, berättar Karl Pontus. Processen kallas i vardagligt tal för ”knackning”. En slags hammare slår till ena änden av träbiten när den passerar i produktionslinjen. Bredvid hammaren sitter en mikrofon som fångar upp ljudet som bildas av vibrationerna i träet. Samtidigt mäts plankans längd och fuktkvot.

Resonans och övrig information räcker för att maskinen ska bestämma vilken klass som träbiten tillhör. Och det går snabbt. För tillfället knackas 95 brädor per minut på Nyby Sågverk, men maskinen är godkänd för 140 bitar.

Så starkt är virket

C-klasserna för konstruktionsvirke tillhör den europeiska standarden SS-EN 338, som även används i Sverige.

C14

Den lägsta hållfasthetsklassen som är godkänd för bärande konstruktioner. Används med fördel till projekt utan hög belastning, till exempel ickebärande innerväggar.

C16

C18

Det är låg efterfrågan på den här klassen. C18 beställs på förfrågan, men ersätts ofta med C24. Kan användas till exempel för väggreglar för bärande konstruktioner om det inte är höga krav vad gäller deformation.

C20

C22

C24

Används i bärande konstruktioner som kräver hög hållfasthet, till exempel takstolar och bjälklag. Lagerförs av de flesta bygg- och trävaruhandlare.

på hållfasthet

Rätt virke till varje projekt

– Hållfasthet handlar om bärformåga, förklarar Mauricio Reyes, produktchef för Setras byggprodukter, som bland annat tillverkas i Skutskär.

– Som arkitekt eller konstruktör måste du veta att materialet klarar beräknad belastning. Det är därför som vi här på Skutskär sorterar våra konstruktionsreglar efter hållfasthet. Vi köper dels in virke som redan är sorterat, men vi knacker också produkter för egen maskin.

Konstruktionsvirke som ska belastas behöver ha hög hållfasthet, till exempel i takstolar och bärande stolpar. Virket sorteras i olika C-klasser, från 14 till 50. Trä som ska användas till innertak, golv och

möbler behöver ofta inte klassificeras efter hållfasthet utan sorteras genom visuell bedömning.

– C14 passar bra till konstruktioner som inte ska bära särskilt tungt, som till exempel ickebärande innerväggar, berättar Mauricio. Den vanligaste klassen C24 har betydligt högre hållfasthet. Kraven för C30 är väldigt höga och därför får man inte fram så många bitar. C50 är den absolut högsta klassen, men det finns inte några svenska barrträd med så hög hållfasthet. Däremot kan limträ vara ett alternativ när du behöver högre hållfasthet.

Densiteten påverkar

Träets hållfasthet påverkas av bland annat densiteten. Ju högre densitet (kvoten mellan trästyckets massa och volym), desto högre hållfasthet. Densiteten skiljer sig naturligt mellan olika träslag – furu och gran har en densitet mellan 400 och 500 kilo per kubikmeter. Dessutom finns det skillnader i ett och samma träd. Densiteten är högre i de nedre och yttre delarna av stammen. Även en större andel sommarved ger högre densitet och faktorer som tillväxthastighet, markförhållanden och plantavstånd spelar roll.

Defekter i virket har också stor betydelse

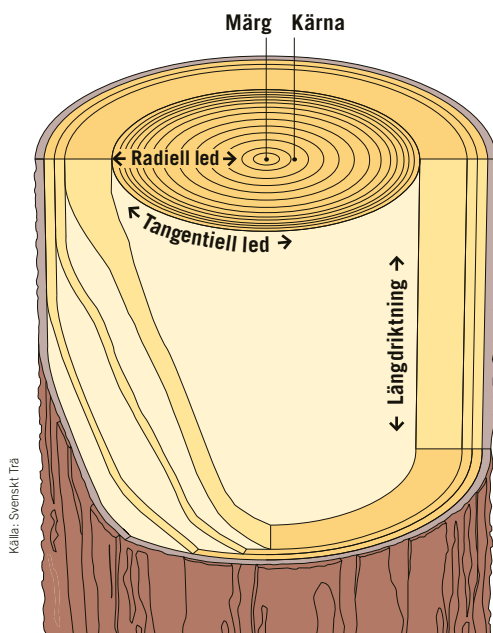
– Kvistar och snedfibrighet innebär att fibrerna i träet inte går som de ska, säger Mauricio. När fibrerna tvingas hitta nya vägar sjunker hållfastheten. Sprickor och tjurved är andra defekter som påverkar. Tjurved uppstår när ett träd växer mot en belastning, till exempel när träd i skogens

utkant utsätts för kraftiga vindar. Trädet försöker då kompensera för vindstyrkan när det växer, eftersom det vill hålla sig rakt. På engelska kallas detta för Reaction Wood.

Olika styrka i olika riktning

Dessutom är trä ett så kallat anisotropt material. Det betyder att det har olika egenskaper beroende på från vilket håll man belastar det. Träet är starkast längs med fiberriktningen. Då står fibern nämligen emot trycket med hela sin längd. Näst starkast är träet i den radiella riktningen och svagast är det i den tangentiella (se illustration).

– Det är inte en slump att kampsportare som ska knäcka en bräda slår i den tangentiella riktningen. Det skulle aldrig gå att bryta den i ett enda slag annars, avslutar Mauricio.

Källa: Svenskt Trä

Störst efterfrågan på C24

Virke med rätt hållfasthet sorteras ut vid Setras såg i Nyby och skickas till Skutskär för att hyvlas till rätt dimensioner. Setra säljer störst volymer av C24, som även finns impregnerat. I sortimentet finns även C14. Båda klasserna säljs i både furu och gran.

Numret motsvarar böjhållfastheten, uttryckt i MPa (MegaPascal). Siffran talar alltså om hur mycket kraft per kvadratmeter som kan belastas träet utan att det går av.

C27

C30

C35

C40

C45

C50

Hållfasthetsklass C30 har en homogen kvalitet och litet omfång (virket är starkt trots begränsad omkrets). Den är lämpad för bärande konstruktioner som kräver hög hållfasthet där man inte kan använda grova dimensioner.

Fanerträ har böjhållfasthet 50 (men ingår inte i C-klass), tack vare att flera skivor limmas ihop. Det finns inga svenska träslag som klassas som C50.

TRE OM TRÄ

Skogsindustrin är en av Sveriges viktigaste näringar och en stor del drivs i liten skala. Hälften av skogen ägs av privatpersoner och drivkrafterna bakom skogsägandet är antagligen lika många som antalet skogsägare, fler än 300 000.

TEXT: SOFIA HÖGLUND

Hur ser du på ditt skogsägande?

MARIE ANDRÉ

SKOGSFÖRETAGARE OCH DISPUTERAD SPECIALISTJUKGYMNAST PÅ KAROLINSKA UNIVERSITETSSJUKHUSET. 450 HEKTAR PRODUKTIV SKOGSMARK I ALUNDATRAKTEN NORR OM UPPSALA.

»Jag vill förvalta så klokt som möjligt«

Jag arbetar som specialistsjukgymnast i Stockholm, men jag är samtidigt en aktiv skogsägare med ett stort engagemang i det privata familjeskogsbruket. Jag och min syster äger skogen tillsammans och vi sköter den i nära dialog med Mellanskogs inspektorer. Vi lejer bort mycket av arbetet, men röjer en del och planterar själva. Mitt mål är att förvalta skogen så klokt och hållbart som möjligt, utifrån miljö, produktion och ekonomi.

Min pappa var jägmästare och skulle aldrig ha drömt om att plantera ädellöv, men nu har vi gjort det. Vi lever i en förändringstid och jag har möjlighet att påverka den här skogen under 30–40 år. En annan förmån med familjeskogsbruket är att jag kan se det som mamma och pappa planterade när jag föddes.

ANDERS BENGTSSON

SKOGSÄGARE OCH TEATERTEKNIK-KONSTRUKTÖR I EGNA FÖRETAGET KLURA KONSTRUKTION. 300 HEKTAR BLANDSKOG STRAX NORR OM KARLSTAD.

»Lösningen på våra energiproblem«

Skogen är en del av min försörjning och pension. Det är en av anledningarna till varför det är viktigt att sköta den så att den växer och trivs. Jag vill nå bästa möjliga kvalitet genom bra skogsvårdande åtgärder i rätt tid. Jag får en kick av att gallra den skog som jag själv har planterat och att sedan se hur träden skjuter fart. Samtidigt är jag väldigt intresserad av energi. Jag ser skogen som en gigantisk solfångare som förser oss med miljövänliga råvaror. Skogen är lösningen på våra energiproblem. Eftersom jag har mycket ungskog och många förstagallringar så har jag riktat in mig på biobränsle. Målet är att skapa en skog med virke som duger till byggnadsmaterial, men under tiden är det viktigt att ta vara på allt.

ANNA GUDMUNDSSON

SKOGSÄGARE OCH ENTREPRENÖR. 330 HEKTAR GRAN- OCH TALLSKOG I JÄRVSÖ.

»Skogen är min trygghet«

Jag och min man tog över skogen när pappa gick bort för sju år sedan. Skogen är min trygghet. Allt annat går upp och ner, men skogen finns och växer till sig, även om virkespriserna kan variera. Vi lejer ut allt arbete och virket går till Mellanskog och Setras sågverk. Jag har en bakgrund på bank och gillar utmaningen att fördela utgifter och inkomster på ett bra sätt.

Mitt mål är att förvalta skogen väl och att driva ett ansvarsfullt skogsbruk. Jag vill föra arvet vidare. Det är en fin känsla att veta att mina förfäder och förfäders förfäder levde av den här skogen och att vi fortfarande kan göra det. Jag känner också en stolthet över att skogen gör stor nytta för vårt klimat. Världen behöver planet-skötare i dessa dagar.